

HIVATALOS JELENTÉSEK.

Választmányi ülés 1914 január 12-én.

Elnök: BELLA LAJOS alelnök.

1. *Elnök* jelenti, hogy Ő felsége ILOSVAY LAJOS dr. udvari tanácsos, műegyetemi tanár urat, a Szakosztály alapító tagját m. kir. vallás és közoktatásügyi államtitkárrá kegyeskedett kinevezni. A választmány a magas kinevezést örömmel tudomásul veszi és elhatározza, hogy ILOSVAY LAJOS dr. alapító tagot átiratban és küldöttségileg üdvözölni fogja.

2. *Titkár* felolvassa a m. kir. belügyminiszter urnak a M. Földtani Társulathoz intézett leiratát, melyben a társulati alapszabályok módosítására vonatkozólag a Barlangkutató Szakosztály szervezetének és az anyaegyesülethez való viszonyának pontosabb körülírását kéri. Tudomásul szolgál. Az ügyet az anyaegyesület választmánya fogja elintézni.

3. *Titkár* felolvassa a M. Földtani Társulat 1914. évi január 7-i választmányi ülés jegyzőkönyvének azon szakaszát, mely a Szakosztály örökítő és alapító tagok ügyével foglalkozik. Az anyaegyesület választmánya elhatározta, hogy a szakosztályi tagok helyzetének tisztázására bizottságot küld ki, mely a Szakosztály részéről erre a célra kiküldendő bizottsággal SZONTAGH TAMÁS dr. alelnök elnöklése alatt közvetlenül tárgyalni fog. A választmány a közös tárgyalásra a Szakosztály részéről kiküldi KADIĆ OTTOKÁR dr. titkárt, valamint HORUSITZKY HENRIK és KORMOS TIVADAR dr. választmányi tagokat.

4. *Titkár* jelenti, hogy az 1912. évben a Barlangkutató Bizottságtól kiküldött bizottság azon törekvése, hogy a lipcsei nemzetközi építészeti kiállításon a Szeletabarlang modelje, mint az ősember lakása, kiállítassék, pénzhiány miatt meghiusult. Tudomásul szolgál.

5. KORMOS TIVADAR dr. választm. tag jelenti, hogy a HORUSITZKY HENRIK választm. tag által a Szakosztály megbízásából összeállított *magyar barlangtani irodalom jegyzéke* kinyomatását a m. kir. Földtani Intézet elvállalta. Örvendetes tudomásul szolgál. A választmány ezzel kapcsolatban elhatározza, hogy a magyar barlangtani irodalom repertoriuma 1914. évtől kezdve a „Barlangkutató”-ban folytatólagosan közölve legyen.

6. *Titkár* jelenti, hogy Besztercebánya szab. kir. város tanácsától átirat érkezett, melyben a Szakosztályt értesíti, hogy a város környékén levő barlangok szakszerű átkutatását határozta el s erre a célra a városi múzeum természettajzi államsegélyének 400 kor. maradványát kívánja felhasználni.

A Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősege azonban feltétlenül szükségesnek tartja, hogy ezen kutatások a Barlangkut. Szakosztály bevonásával és annak kiküldöttje vezetése alatt végeztessek, mert szerinte az ilyen kutatás a tudománynak csak úgy szolgálhat, ha oly képzett szakember vezeti, aki a megfelelő ismeretek mellett a szükséges apparátusokkal is rendelkezik.

A választmány örömmel értesült Besztercebánya szab. kir. város tanácsának elhatározásáról és köszönettel veszi a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségének a barlangok kutatására vonatkozó fennebbi nézetét, mely a Barlangkut. Szakosztály nézetével teljesen azonos.

A választmány 1914. évi munkatervébe felveszi a besztercebányai barlangok kutatását és felkéri KORMOS TIVADAR dr. választm. tagot, hogy a kutatások vezetését átvegye.

7. *Tilkár* jelenti, hogy KOLOS ISTVÁNNÉ úrnő Berzétén a Szakosztálynak 60 kor. árban megvételre ajánlja az aggteleki Baradla-barlang két eredeti térképét, melyet 1829. évben VAS IMRE mérnök készített. A választmány elhatározza, hogy a felajánlott két értékes térképet megveszi.

8. *Tilkár* jelenti, hogy az ügyrend 19. pontja értelmében a Szakosztály pénztárának megvizsgálására pénztárvizsgáló bizottság küldendő ki. A választmány felkéri BELLA LAJOS alelnököt és STRÖMPL GÁBOR dr. választm. tagot, hogy a Szakosztály pénztárát megvizsgálják.

9. *Tilkár* jelenti, hogy az ügyrend 17. pontja értelmében a Szakosztálynak 1914. évi január hó végén évváró gyűlést kell tartani. A választmány elhatározza, hogy az évváró gyűlés január hó 24-én a következő napirenddel tartandó: 1. Elnöki megnyitó. 2. Titkári jelentés. 3. A pénztárvizsgáló bizottság jelentése.

Jegyezte: KADIĆ OTTOKÁR dr. titkár.

Szakülés 1914 január 12-én.

Elnök: LENHOSSÉK MIHÁLY dr.

1. STRÖMPL GÁBOR dr.: „*Bajmóci barlangok*“ címen néhány bajmóci barlangot ismertetett. Az ottani híres vár, mely kútjában a kút szájától mintegy 20 m-nyire nyílik egy barlang, mely oly tágas, hogy oda a vár lakói elrejtőzhettek az ellenség elől. A községi halom keleti oldalában a prépostkertben több kisebb nagyobb barlang van. A nagyobbakat sokan a vár alagutjának tartják, holott e barlang természetes alkotás. A közeli vízforrások vize oldotta ki akkor, amikor a Nyitra völgye még magasabban folyt. A barlang nem régi, ásatásra nem ajánlható. A prépostkert második kisebb barlangját a közeli forrásmészkö leomlott sziklatuskói teremtték meg.

2. MILLEKER REZSŐ dr.: „*Barlangok fotogrammetriai felmérése*“ címen tart előadást. Előadó kifejtette a fotogrammetria alapelveit és felhívta a barlangkutatók figyelmét erre a könnyen alkalmazható és amellet pontos eredményeket szolgáltató módszerre. A közönséges fényképezőgépek könnyen átalakíthatók erre a célra, ha ismerjük az optikai tengelyen átfektetett függőleges és vízszintes síkoknak a fellevő lemezzel adott metszetét; ennek segítségével a topographiai kép könnyen megszerkeszthető.

3. BEKEY IMRE GÁBOR: „*A Macska- és Klotild-barlang*“ címen vetített képek nyomán és saját kutatásai alapján ismerteti a fent megnevezett két barlangot.

A *Macska-barlang* (Macka jama) Csobánka község (Pest megye) határában a Zizibár-hegy délkeleti részének mély bevágás tövében fekszik. A barlang nyílása a felszínen települő eocaen homokkő rétegen keresztül át van törve, folytatása pedig az ez alatt nyugvó dachsteinmészköben képződött. A lejárát aknaszerű,

tovább azonban észak-keleti irányban gyenge lejtéssel csarnokszerű alakot nyer és befelé elég komplikált üregbe vezet. A barlang teljes hossza az alsó terem hátulsó részének végéig 36 m.

A *Klotild-barlang* a Piliscsaba közelében levő Klotild nyaralótelep vasuti megállóhelye és a Pilisszántó közötti erdei szekérút mentén az út fele részében fekszik. Az északra néző alacsony barlangnyílás elég meredeken lefelé egy Z alakú üregbe vezet, mely hátulsó részében tág teremmel végződik. A barlang fenekét a mennyezetről aláhullott nagy mennyiségű törmelék borítja, mely az esetleges ásatást tetemesen megnehezítené. A barlang egyes részeiben felhalmozódott denevérguánót helyenként már teljesen kibányászták.

Jegyezte: KADIĆ OTTOKÁR dr. titkár.

Évzáró gyűlés 1914 január 24-én.

Elnök: LENHOSSÉK MIHÁLY dr.

1. *Elnök* üdvözlí a jelenlevőket és sajnálattal jelenti, hogy a Szakosztály titkára betegsége miatt nem vehet részt a mai évzáró gyűlésen, miért is RIEDEL GUSZTÁV dr. rendes tagot kéri fel a jegyzőkönyv ideiglenes vezetésére.

2. BELLA LAJOS alelnök a beteg titkár helyett felolvassa ennek titkári jelentését az 1913. évről. A választmány a jelentést tudomásul veszi, érette KADIĆ OTTOKÁR dr. titkárnak köszönetet szavaz és egyuttal az ügyrend értelmében kitárványozza számára a 200 koronával megállapított tiszteletdíjat.

3. *Elnök* indítványozza, hogy a „*Barlangkutató*“ című folyóirat még egy rövid magyarázó mellékcímet kapjon. Rövid eszmecsere után a választmány elhatározza, hogy a kérdés eldöntésével majd legközelebb foglalkozni fog.

4. BELLA LAJOS alelnök előterjeszti a pénztárvizsgáló bizottság jelentését. A megejtett vizsgálat végeredménye gyanánt kitűnt, hogy a Szakosztály alaptőkéje az 1913 év végén 4% m. kor. járadékban 1200 kor, (névérték), takarékbetétben pedig 59 kor. 35 fillér, összesen 1259 35 fillér volt. A titkár által kezelt pénzforgalom az 1913. év végén 4759 kor. 03 fillér bevétel és 4357 kor. 61 fillér kiadás. A pénztári maradék ezek szerint 401 kor. 42 fill.

Mínthogy a megejtett vizsgálat mindent rendben levőnek talált, a pénztárvizsgáló bizottság javaslatba hozza, hogy úgy ASCHER ANTAL társulati pénztárosnak, mint KADIĆ OTTOKÁR dr. titkárnak a fölmentvényt megadassék. A választmány a fölmentvényt a nevezett uraknak megadva úgy nekik, valamint a pénztárvizsgáló bizottságnak is működésükért jegyzőkönyvi köszönetet szavaz.

5. BELLA LAJOS alelnök felolvassa a M. Földtani Társulat választmánya által módosított szakosztályi ügyrendet. A választmány a módosított ügyrend szövegét maga részéről is elfogadja.

Jegyezte: RIEDEL GUSZTÁV dr. rendes tag.

Népszerű felolvasás 1914 február 26-án.

Elnök: BÁRÓ NYÁRY ALBERT dr. rendes tag, a N. J. T. elnöke.

A Barlangkut. Szakosztály a Nemzeti Irodalmi Társasággal f. évi február 26-án a Magyar Nemzeti Múzeum dísztermében együttes estélyt rendezett, amelyen BEKEY IMRE GÁBOR meghívott közönség előtt „*A barlangkutató céljai*“ címen számos vetített kép kíséretében népszerű felolvasást tartott.

Előadását a barlangkutatás történetével kezdi és kapcsolatba hozza a barlangtan fejlődését az ősrégészet történetével. Ismerteti az ősember külföldi leleteit, majd áttér a hazai leletek tüzetesebb ismertetésére utalva a barlangkutatások nagy jelentőségére az ősrégészet, embertan és őslénytan szempontjából. Ezek után áttér a turisztikai barlangkutatásra és számos képen bemutatja a zsombolyok és ezekhez hasonló üregek kutatásának nehézségeit és ezek leküzdését. Előadó különösen a Pálvölgyi barlangban végzett kutatások, valamint a bihari és szilasi barlangok kutatása érdekében tett expedíciószerű kirándulások ecsetelésével kötötte le az érdeklődő közönség figyelmét.

Jegyzete: RIEDEL GUSZTÁV dr. rendes tag.

ISMERTETÉSEK.

BOCK, H. — *Mathematisch-physikalische Untersuchung der Eishöhlen und Windröhren.* (Höhlen im Dachstein S. 102—144). Graz, 1913.

Az osztrák barlangkutató egyesület (Verein für Höhlenkunde in Oesterreich) kiadásában megjelent „Höhlen im Dachstein“ című díszes munka¹⁾ utolsó fejezetében (102—144. l.) BOCK mérnök matematikai és fizikai megfontolások alapján a barlangokban uralkodó hőmérsékleti viszonyokat tárgyalja.

A barlangokat általában két csoportba osztja: az elsőbe tartoznak az egy bejárással bíró barlangok (légzsákok: Luftsäcke), a másodikba a két vagy több bejárással bíró barlangok (átjáró barlangok: Durchgangshöhlen, Fugger szerint Windröhren: szélcsövek).

A légzsáknál, ha künn és benn a hőmérséklet egyforma, pusztán külső légnyomásváltozások folytán nyomáskülönbség, és ennél fogva áramlás jöhet létre a barlang és a külső levegő között. Ilyen nyomásváltozásokból eredő áramlások kicsiny erősségűek, a barlang hőmérsékletére csekély hatással vannak és figyelmen kívül hagyhatók. Ha a légzsák falának (és levegőjének) hőmérséklete különbözik a külső hőmérséklettől, különböző irányú áramlások keletkezhetnek, a szerint amint a légzsák szája a légzsák alján vagy felső részében van. Ha a légzsák fala és a légzsákban levő levegő hidegebb a külsőnél, akkor lefelé nyuló zsáknál tartós áramlás nem fejlődhet ki, felfelé nyuló légzsáknál azonban tartós áramlás formájában végbemenő légcserre jön létre a légzsák levegője és a külső levegő közt; ha a légzsák fala és levegője melegebb a külső levegőnél, lefelé nyuló légzsáknál lesz légcserre, felfelé nyúlónál nem lesz.

¹⁾ BOCK H., LAIHER G. u. GAUNERSDORFER G.: Höhlen im Dachstein. Graz, 1913.

AMTLICHE BERICHTE.

Ausschussitzung am 12. Jänner 1914.

Vorsitzender: L. BELLA, Vizepräsident.

Nach Erledigung verschiedener, das Verhältnis zwischen der Ungarischen Geologischen Gesellschaft und der Fachsektion betreffender Fragen berichtet TH. KORMOS, daß das von H. HORUSITZKY zusammengestellte „Literaturverzeichnis“ von der kgl. ungar. Geologischen Reichsanstalt zur Herausgabe angenommen wurde. Dies wird zur Kenntnis genommen und es wird beschlossen, das Repertorium der ungarischen speleologischen Literatur im „Barlangkutató“ jährlich fortsetzungsweise zu publizieren.

Der *Sekretär* legt sodann eine Zuschrift der kgl. Freistadt Besztercebánya vor, in welcher die Fachsektion verständigt wird, daß die genannte Stadt beschlossen hat, 400 K für die Erforschung der Höhlen in ihrer Umgebung zu verwenden. Die Fachsektion wird eingeladen, sich an der Forschung unbedingt zu beteiligen. Dies wird mit Freuden zur Kenntnis genommen und mit der Leitung der Forschungen in der Umgebung von Besztercebánya Herr TH. KORMOS betraut. Nach Vornahme der Wahl von zwei Kassenrevisoren und Feststellung der Tagesordnung für die am 24. Jänner abzuhaltende Jahresversammlung wird die Sitzung geschlossen.

Fachsitzung am 12. Jänner 1914.

Vorsitzender: Dr. M. v. LENHOSSÉK.

1. G. STRÖMPL spricht über einige Höhlen in der Umgebung von Bajmóc. Im Brunnen der berühmten Burg Bajmóc mündet etwa 20 m tief eine weite Höhle, die den Bewohnern der Burg in Feindesnot als Zufluchtsstätte dienen mochte. An der Ostlehne des Gemeindegügels, im Prépostkert gibt es mehrere größere und kleinere Höhlen. Die größeren werden vielfach als unterirdische Zugänge zu der Burg betrachtet, es sind jedoch unzweifelhaft natürliche Höhlen. Sie wurden durch die nahen Quellen ausgearbeitet, als der Nyitrafluss noch höher im Gelände dahinfließ. Die Höhle ist nicht alt, Ausgrabungen sind darin nicht zu empfehlen. Eine zweite kleinere Höhle des Prépostkert ist durch Absturz von Blöcken des Süßwasserkalkes entstanden.

2. R. MILLEKER hält einen Vortrag über die photogrammetrische Vermessung von Höhlen. Er bespricht die Prinzipien der Photogrammetrie und macht die Höhlenforscher auf diese leicht anwendbare und dabei genaue Methode aufmerksam. Die gewöhnlichen Photographier-Apparate lassen sich sehr leicht zu diesem Zwecke umgestalten, wenn man den Schnitt der durch die optische Achse gelegten senkrechten und horizontalen Flächen auf der Platte kennt. Mit Hilfe desselben ist das topographische Bild leicht zu konstruieren.

3. E. G. BEKEY bespricht die Macskahöhle und Klotildhöhle auf Grund eigener Beobachtungen und mit Vorführung von Lichtbildern.

Die *Macskahöhle* (Macka-jama) liegt in der Gemarkung der Gemeinde Cso-bánka (Kom. Pest) am Fusse eines tiefen Einschnittes im SE-lichen Teile des Zizibarberges. Die Mündung derselben durchsetzt den zutage liegenden eoänen Sandstein, die Höhle selbst befindet sich jedoch in dem darunter liegenden Dach-

steinkalk. Der Eingang ist schachtförmig, einwärts wird das Gefälle jedoch sanft, die Höhle gewinnt hier eine hallenförmige Gestalt und führt nach innen in eine ziemlich komplizierte Höhlung. Die Gesamtlänge der Höhle beträgt bis zum Ende der hinteren Partie des unteren Saales 36 m.

Die *Klotildhöhle* liegt in der Nähe von Piliscsaba auf halbem Wege zwischen der Eisenbahnstation Klotildnyaralótelep und Pilisszántó an der Waldstrasse. Die nordwärts blickende niedere Mündung führt ziemlich steil in eine Z-förmige Höhlung, die nach hinten zu in einem weiten Saale endet. Der Boden der Höhle wird von Trümmerwerk bedeckt, das von der Decke abgestürzt ist. Dasselbe würde einer etwaigen Ausgrabung beträchtliche Schwierigkeiten in den Weg legen. Der in manchen Partien der Höhle angesammelte Fledermausguano ist stellenweise bereits vollständig fortgeschafft worden.

Jahresversammlung am 24. Jänner 1914.

Vorsitzender: Dr. M. v. LENHOSSÉK.

Nach Eröffnung der Sitzung durch den Vorsitzenden verliest Vizepräsident statt des erkrankten O. KADIĆ den Sekretärsbericht.¹⁾ Derselbe wird zur Kenntnis genommen; die Versammlung spricht Herrn O. KADIĆ ihren Dank aus.

Der Bericht der Kassenrevisoren wird ebenfalls durch L. BELLA verlesen. Aus demselben erhellt, daß sich das Grundkapital der Fachsektion mit Ende des Jahres in 4%-iger ungar. Kronenrente auf 1200 K (Nominalwert), an Spareinlagen auf 59 K 34 h, also insgesamt auf 1259 K 35 h beläuft. Gegen 4759 03 h Einnahmen beliefen sich die Ausgaben auf 4357 K 61 h, der Kassenbestand beträgt also 401 K 42 h. Der Kassier A. ASCHER sowohl als auch der Sekretär O. KADIĆ werden entlastet.

Vizepräsident L. BELLA verliest sodann die von der Gesellschaft modifizierten Statuten. Dieselben werden auch seitens der Fachsektion genehmigt.

Populärer Vortrag am 26. Feber 1914.

Vorsitzender BARON Dr. A. v. NYÁRY, Präsident der Ges. für Nationale Literatur.

Die Fachsektion für Höhlenkunde hielt am 26. Feber 1914 mit der Gesellschaft für Nationale Literatur gemeinsam einen populären Abend, bei welcher Gelegenheit E. G. BEKEY vor geladenem Publikum einen von zahlreichen Lichtbildern begleiteten Vortrag über: „*Die Ziele der Höhlenforschung*“ hielt.

Der Vortrag wurde mit der Geschichte der Höhlenforschung eingeleitet und die Entwicklung der Speläologie an die Geschichte der Archäologie angeknüpft. Es wurden die ausländischen Fundorte des Urmenschen besprochen, hierauf folgte eine eingehendere Schilderung der ungarischen Funde, wobei auf die Wichtigkeit der Speläologie für die Archäologie, Anthropologie und Paläontologie hingewiesen wurde. Hierauf ging der Vortragende auf die touristische Höhlenforschung über und führte die Schwierigkeiten der Erforschung von Teufelslöchern und ihre Bewältigung in zahlreichen Lichtbildern vor Augen. Der Vortragende fesselte das Interesse des Auditoriums besonders durch die Schilderung der Forschungen in der Pálvölgyer Höhle sowie der im Interesse der Erforschung der Biharer und Szilaser Höhlen unternommenen Expeditionen.

¹⁾ Siehe S. 43 dieses Heftes.